

EPISCOPUL IGNATIE AL HUȘILOR DESPRE SECULARIZARE

Autor: PS Ignatie al Hușilor | 24 februarie 2022

1. În ultimele decenii, ipoteza secularizării a fost discutată în conjuncție cu teza religiilor seculare - mai precis, teza potrivit căreia ideologiile moderne precum socialismul, nazismul sau chiar corectitudinea politică sunt asemeni unor religii imanente, care încearcă să își îndeplinească scopul ultim, transformea naturii umane, în lumea de aici. Cum vă raportați la această idee? Cât de utilă credeți că este teza religiilor seculare pentru înțelegerea fenomenelor cu care ne confruntăm astăzi?

Consider că punctul de joncțiune dintre secularizare, ca fenomen deplin al modernității, și „religiile seculare” îl constituie promisiunea iluzorie, căreia i-au căzut pradă nenumărați sacerdoți ai totalitarismelor de ieri și de astăzi, că la nivelul vieții sociale și culturale poate fi instalată o umanitate perfectă și o societate omogenă din punct de vedere economic sau moral. Ingredientul care asigură forța de hipnoză și atașamentul ideologic față de orice fel de totalitarism este credința într-o eshatologie triumfalistă, fundamentată pe butada progresistă: „eu sunt viitorul, tu ești trecutul”. Pentru un comunist autentic, trecutul trebuia neapărat mitizat, pentru a fi legitimat viitorul iluzoriu al omului nou¹. Pentru un progresist, trecutul trebuie demonizat, rădăcinile smulse sau uitate, ca viitorul să fie populat de o societate permanent revoltată, ale cărei valori sunt fluide și relative. În numele „viitorului perfect”, marile „nenorociri ale secolului” trecut, nazismul și comunismul, iar mai recent „nenorocirea” corectitudinii politice, au transformat societățile umane într-un spațiu în care violența a devenit pintenul macabru în vederea subjugării tuturor la utopia distructivă a acestor ideologii malefice.

Paralelismul dintre religiile seculare și fenomenul corectitudinii politice este unul mai mult decât evident, oricât s-ar strădui apostolii acestor pseudo-religii să le confere o față umană și să le trateze separat.

Pentru o mai bună descriere a acestui paralelism, voi aduce în atenție câteva concepte

cheie din ideologiile totalitare ale secolului trecut, care oricând pot fi regăsite în ideologia progresistă, al cărei ADN este corectitudinea politică: 1. „*Falsificarea binelui*”²: nazismul împarte umanitatea „cea bună” în rase superioare și rase inferioare sau „subumane” și crede că va putea „restabili lumea în frumusețea ei”³; comunismul infiltrează minciuna ca „pedagogie” în sufletul omului, folosindu-se de chipul adevărului și crede că va putea „restabili lumea în bunătatea ei”⁴; progresismul instituie clivajul între rasa superioară a celor „luminați”, „toleranți” și „recenti” (Horia Roman Patapievici) și „rasa subumană” a celor „retrograzi”, „intoleranți” și, neapărat, „medievali”, adică întunecați, precum și „pedagogia minciunii” prin modificarea limbajului pentru a controla mai bine gândirea. 2. *Ocuparea centrului pentru a transforma totul în periferie*, adică demn de aruncat la coșul de gunoi al istoriei: nazismul și comunismul concentrau toată puterea în mâinile dictatorului, care trebuie slujit și adulat ca un dumnezeu; progresismul ocupă centrul pentru a decredibiliza trecutul în vederea idolatrizării prezentului, a noului, care nu mai este nevoie să aibă conotații axiologice. 3. *Depersonificarea omului*: în nazism și în comunism omul era un simplu număr, o cantitate neglijabilă și ignorată în datele ei biologice, culturale și spirituale; progresismul înseamnă lupta pentru drepturile de grup (colective) și disprețul pentru persoana umană ca ființă unică și irepetabilă, vrednică de a fi respectată în datele ei naturale biologice. 4. „*religia*” ca *metamorfozare marcionistă și gnostică*: nazismul era „marcionist”, pentru că „evreii reprezentau în mod adecvat imaginea lumii apuse și a eticii sale depășite, opera unui Dumnezeu rău”⁵; comunismul a fost „gnostic”, pentru că a polarizat lumea „între un bine și un rău pe care le discern și le separă inițiații în adevărata știință”⁶; progresismul propovăduiește, cu mult sânge, detronarea faptului religios de către știință, căreia îi sunt conferite puteri dumnezeiești, devenind atât marcionist (credința este ceva apus și perimat, creație a unui Dumnezeu irațional), cât și gnostic (răul credinței și binele științei).

Consider că soluția de ieșire din acest șerbet ideologic este experiența credinței în Dumnezeu revelației biblice, în Sfânta Treime și în dragostea fără de margini a lui Iisus Hristos, adevărata și unica paradigmă morală și spirituală pentru omul modernității aflat în perpetuă derivă.

2. Ce părere aveți despre ideea conform căreia procesul secularizării a început odată cu războaiele religioase din secolul al XVII-lea și, mai ales, odată cu încheierea lor, care a însemnat și reîntemeierea ordinii politice și sociale pe alte fundamente decât cele religioase? Considerați că această întemeiere este dezirabilă și sustenabilă pe termen lung pentru o societate?

Procesul secularizării este perceput, în varianta lui clasică, ca fiind expresia separării dintre Biserică și Stat, fapt care a dus la ceea ce generic denumim „laicitate”. Această

„idee comună despre laicitate”, conform analizei lui Pierre Manent, este una inadecvată: „Nu greșim când o definim prin «separarea» instituției religioase de stat, sau, dacă preferați, prin «neutralitatea» religioasă a statului. Dar, spunând asta, nu spunem nimic despre cealaltă mare componentă a organizării politice moderne, și anume societatea. Or, societatea nu ar putea fi «neutră». Laicitatea, în sensul francez, nu a neutralizat religios societatea franceză, rămasă o societate de tip creștin, în principal, dar nu exclusiv catolică, cu o prezență foarte marcantă a protestanților și a evreilor”⁷.

Prin urmare, secularizarea nu poate fi redusă doar la această dimensiune politică. Și nici la dimensiunea ei culturală ca o formă de supremație a rațiunii față de cele spirituale (de cele mai multe ori, această supremație este transformată într-un motiv de dispreț și în necesitatea de a instaura un raport antagonic și superficial între știință și religie).

Personal, aș avea în vedere o altă dimensiune a secularizării, și anume beneficiul ei asupra Bisericii. Nu mă simt atras și convins de abordările maniheice asupra acestui concept în raport cu Biserica. De exemplu, unii ar dori cu orice preț să dispară din sfera publică orice referință la faptul religios; alții consideră că Biserica este refractară față de tot ceea ce este „nou”, pentru că în osătura ideologică a modernității „este modern omul pentru care faptul de a fi modern constituie în sine o valoare, complet independentă de orice conținut”⁸. Biserica nu poate primi cu brațele deschise tot ceea ce se validează doar prin faptul că este „recent”, pentru că este atentă la demnitatea persoanei umane și la relația cu transcendența. Dacă „un modern va spune: «Dar e ultima realizare! E cea mai bună! *Trebuie* s-o adoptăm!»”, omul Bisericii va spune mai întâi „«Ce conținut are această valoare?»”⁹ și apoi o va „adopta”, dacă se va dovedi validă. Deci, nu este deloc spirituală atitudinea de a demoniza absolut tot ceea ce este nou, dar nici fezabil faptul de a asuma orbește totul doar pentru că este nou sau „*up to date*”¹⁰.

Primul care a secularizat Biserica, în sens invers față de înțelesul comun, este împăratul Constantin cel Mare (274-337, împărat între 306-337). Experiența religioasă, care era apanajul exclusiv al unei comunități de credință, a devenit, prin politica împăratului Constantin, subiect de legislație laică, civilă. Extinzând și generalizând, putem spune că orice formă inadecvată de exhibare a faptului religios și vânturarea lui în spațiul public constituie o formă de secularizare din interior. Printr-o asemenea atitudine poți deveni, ca om credincios, cu tot cu valorile pe care le împărtășești, batjocura lumii. Aici aș detecta secularizarea ca un „miracol pe dos”, pentru că impune o anumită exigență morală în rândul clerului care pactează cu duhul decăzut al lumii imorale. Un slujitor sau un credincios autentic nu are nevoie de presiunea externă a secularizării pentru a deveni o ființă profund etică. Le sunt suficiente raportarea profundă la Dumnezeu și trăirea conștientă a credinței ca realitate evanghelică și comunitară.

3. Credeți că Biserica mai poate avea sau ar mai trebui să aibă vreun rol în

spațiul public într-o societate democratică, liberală și capitalistă? Dacă da, care ar fi acesta și cum ar trebui să se manifeste la nivel practic? Dacă nu, cum credeți că ar să trebui să se raporteze aceasta la societatea în care trăim?

Biserica, dacă nu își va uita vocația ei profetică, va avea un rol covârșitor în societate, indiferent de ideologiile care se vor perinda pe fața pământului. Profetul era cel care descoperea esența lucrurilor și îi amintea omului că rostul lui este de a fi permanent întors înspre verticala vieții.

Din nefericire, unii vor să transforme Biserica *doar* într-un ONG, ca furnizor de servicii sociale, culturale sau de atitudini civice, reducându-i misiunea acesteia la sfera mundanului, de vreme ce rostul ei este de a ne face conștienți de verticala transcendenței vieții noastre. Biserica este Trupul tainic al lui Hristos în umanitate, care este permanentizat prin Liturghie, secundată de Filantropie.

NOTE

1. Alain Besançon, *Nenorocirea secolului. Despre comunism, nazism și unicitatea „șoah”-lui*, traducere din franceză de Mona Antohi, București, Editura Humanitas, 1999, p. 71. ↑
2. *Ibidem*, p. 48. ↑
3. *Ibidem*, p. 44, 49. ↑
4. *Ibidem*, p. 49. ↑
5. *Ibidem*, p. 103. ↑
6. *Ibidem*, p. 101. ↑
7. Pierre Manent, *Musulamii, obstacolul inedit: situația Franței*, Iași, Editura Adenium, 2016, pp. 31-32. ↑
8. H.-R. Patapievici, *Discernământul modernizării. 7 conferințe despre situația de fapt*, București, Editura Humanitas, 2004, p. 108. ↑
9. *Ibidem*, p. 108. ↑
10. *Ibidem*, p. 108. ↑

Imagine: Flickr